

Bij de baljuw op het matje

Hoofts bemoeienissen met de Hilversumse politiek in 1635-1636*

HENK DUIJS

Een dorpspolitieke rel. Zo zijn de gebeurtenissen in Hilversum in 1635-1636 wel te kenschetsen. “Ongemakkelijke” heren kwamen op voor hun vermeende rechten en kwamen daarmee in een hooglopend conflict met het wettige gezag, in casu de baljuw van Gooiland en diens vertegenwoordiger, de schout van Hilversum.

De schrijver, Henk Duits (1938), studeerde Nederlandse taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is als Universitair Docent verbonden aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, waar hij Nederlandse letterkunde van de zeventiende en de achttiende eeuw doceert. In 1990 promoveerde hij op het proefschrift *Van Bartholomeusnacht tot Bataafse opstand. Studies over de relatie tussen politiek en toneel in het midden van de zeventiende eeuw*. Hij heeft o.a. gepubliceerd over Hooft, Vondel en Huygens en over de literaire biografie in de zeventiende eeuw. Voor Querido's literaire reisgids (1982) schreef hij de hoofdstukken over het Gooi, de Utrechtse heuvelrug en de Veluwe. Hij werkte regelmatig mee aan het VARA-radioprogramma 'Het zout in de pap'.

Het Gooi in de zeventiende eeuw

Toen Pieter Corneliszoon Hooft in mei 1609 werd benoemd tot baljuw van Gooiland werd hij daarmee de hoogste gezagsdrager in een dun bevolkt gebied, dat nauwelijks in cultuur was gebracht en grotendeels bestond uit wildernis. De bevolking ervan bestond uit nog geen zesduizend zielen die woonden in een kleine stad, Naarden, en een zestal dorpen, waarvan Hilversum het grootste was. In 1632 telde het dorp 146 huizen, waarin ruim 1500 mensen woonden. De Gooise bevolking voorzag in haar levensonderhoud met enige armzalige landbouw en veeteelt en wat weefindustrie. Toch vormde deze arme streek sedert de middeleeuwen een eigen rechtsgebied met bijzondere privileges, die niet altijd aantoonbaar waren vastgelegd. Hierdoor konden gemakkelijk problemen ontstaan tussen de baljuw, als

vertegenwoordiger van het centrale Hollandse gezag, en zijn ongemakkelijke onderdanen die hun “costuy-men”, hun rechten en gewoonten, uitstekend kenden en wisten te verdedigen. De Gooise bestuurders waren nogal zelfbewust, vaak recalcitrant en altijd bereid om in een ongrijpbaar solidair verzet te gaan als zij dachten dat hun legitieme of vermeende rechten werden geschonden. De baljuw kreeg daar soms nauwelijks greep op en moest vaak laveren tussen het centrale gezag en zijn ongezeglijke onderdanen.

Hoofts briefwisseling als bron

Hoofts ambtelijke briefwisseling vormt een belangrijke bron voor historici die zich bezig houden met de geschiedenis van de regio in de eerste helft van de zeventiende eeuw. De overheidsarchieven leveren in dat opzicht immers weinig op. Ten gevolge van allerlei gebeurtenissen en rampen hebben de regionale en lokale archieven vaak niet veel te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld tijdens de beide grote dorpsbranden van 30 april 1725 en 25 juni 1766 in Hilversum veel archiefstukken verbrand omdat zij bij functionarissen thuis werden bewaard. Dankzij het feit dat Hooft in zijn *kladboeken* vaak afschriften maakte van zijn uitgaande en inkomende correspondentie weten we toch het een en ander over het bestuurlijke reilen en zeilen van Gooiland tijdens zijn ambtsperiode.

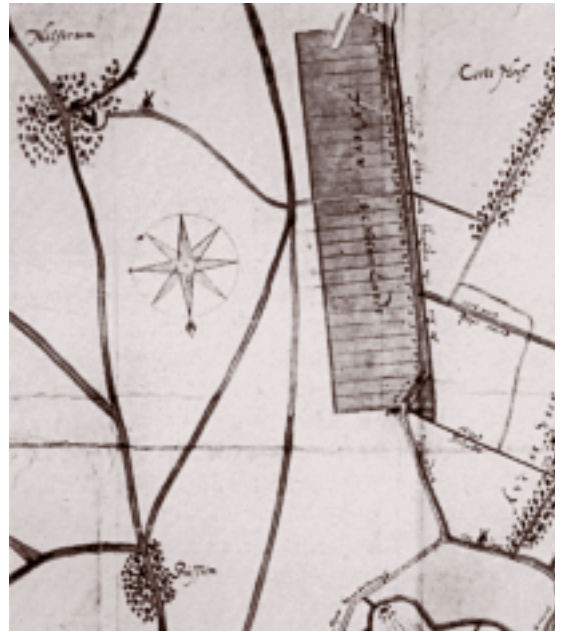
Verhouding tussen de baljuw en de inwoners van Gooiland

Wie Hoofts briefwisseling bestudeert, krijgt de indruk dat de Gooise bestuurders, vooral die van Naarden, hun nieuwe baljuw aanvankelijk nogal uitgeprobeerd hebben om te zien hoever zij met hem konden gaan en in welke mate zij hem konden beïnvloeden. De nieuwe functionaris was immers niet van adel en had daardoor

voor hen waarschijnlijk een minder vanzelfsprekend gezag. Het ziet er naar uit dat zij niet veel konden bereiken, want Hooft schijnt niet gevoelig te zijn geweest voor enigerlei vorm van manipulatie. Maar door een dergelijke handelwijze zal zijn achting voor de Gooiers niet zijn gegroeid. We zien dan ook dat hij in elk geval in het begin van zijn ambtsperiode geen hoge dunk van hen had. Zo schrijft hij in een brief van 14 november 1614 aan Gecommitteerde Raden, het dagelijks bestuur van het gewest Holland, over *de corruptie van meest de gemeente van Goijlandt*. De bevolking was bereid om, als het om het betalen van belastingen ging, elke perfidie [trouweloosheid] oft *mejneedicheit* te begaan. Een slechte belastingmoraal is blijkbaar niets nieuws. Uit Hoofts briefwisseling valt echter ook af te leiden dat de betrekkingen tussen de baljuw en de Gooise magistraten geleidelijk meer ontspannen worden; beide partijen hebben elkaar natuurlijk leren kennen en waarderen. Bovendien zal Hooft, doordat hij het ambt zo langdurig heeft bekleed – zijn ambtsperiode besloeg achtendertig jaar –, ongetwijfeld een groot persoonlijk gezag hebben verworven.

Het ambt van schout

De baljuw, die als vertegenwoordiger van de regering van het gewest Holland de top van de bestuurlijke en justitiële piramide vormde, had zowel in de stad Naarden als in de Gooise dorpen in de persoon van de schout zijn eigen vertegenwoordiger. De schout representeerde lokaal dus het centrale gezag en kwam ook op voor de belangen daarvan. Naast hem stonden de lokale bestuurders die primair opkwamen voor de plaatselijke belangen en privileges: in de dorpen waren dat de schepenen, de buurmeesters en de raden. De functie van schout hield verschillende zaken in: hij presideerde het college van schout en schepenen, dat de civiele zaken van het dorp behandelde; hij was hoofd van de politie en hij zat de vergadering van het dorpsbestuur voor. Dit werd gevormd door de schout, de schepenen, de buurmeesters en de raden. Enerzijds werd het schoutambt begeerd omdat het allerlei financiële voordelen bood; het negatieve gevolg daarvan was dat er ook personen op afkwamen die het minder nauw namen met de eerlijkheid en weinig bekwaam waren. Anderzijds bracht de uitoefening van zijn functie de schout soms in een moeilijke, enigszins

Op deze uitsnede van de 'Caerte van Goijlandt van Hilversum tot Vreelandten Naerden tot Weesp' van C. Danckersen de Rij uit 1636 is duidelijk te zien dat de 27 kavels van de 's-Gravelandse ontginning – de bron van het conflict – aan de Hilversumse kant liggen van de scheiding van het Gooi en het Sticht. N.B. Het noorden ligt op de kaart onderaan. (coll. Topografische Atlas van het Rijksarchief in de provincie Noord-Holland, Haarlem)

tweeslachtige positie, die onaangenaamheden met de overige bestuurders met zich mee kon brengen en zijn integriteit op de proef kon stellen.

Er speelde nog een factor mee die de situatie ingewikkelder maakte, namelijk het feit dat de schout vaak ook op andere manieren binnen de dorpsgemeenschap functioneerde, bijvoorbeeld als herbergier of schipper. Doordat hij een redelijk welvarende, zelfstandige ondernemer was, had hij er alle belang bij op goede voet te staan met zijn dorpsgenoten, ook al omdat hij als schout nooit helemaal zeker kon zijn van zijn positie, want de baljuw kon hem naar welgevallen benoemen en ontslaan. Het zal duidelijk zijn dat een dergelijke positie al gauw problemen kon geven: als een schout zijn functie nauwgezet uitoefende, mocht hij binnen de dorpsgemeenschap op zijn minst rekenen op kritiek en tegenwerking; nam hij het daarentegen minder nauw dan kreeg hij met het ongenoegen van de baljuw te maken.

Een goed voorbeeld van een conflictsituatie waarin een schout kon geraken, en de gevolgen daarvan voor de directe dorpspolitiek, biedt het conflict tussen de Hilversumse schout Daniël Hulst en de schepenen Claes Claeszoon Boelhouder en Henrik Harmanszoon. In december 1635 duikt het conflict voor het eerst op in de briefwisseling en ook in de eerste maanden van 1636 blijft het spelen. Het blijkt een lange voorgeschiedenis te hebben.

De ontginning van 's-Graveland

De oorzaak ervan ligt in de ontginning van 's-Graveland. Op 17 maart 1625 verleenden de Staten van Holland aan een groep welgestelde Amsterdamse kooplieden, onder wie ook Hooft, een concessie om een strook land aan de westzijde van het Gooi, die begrensd werd door Kortenhoef en Ankeveen, te ontginnen en af te graven. Het was een weinig waardevol gebied dat bestond uit zandgrond en veen, *onland* [moeras], *vullingen* [gedempte plassen], *verlaatene veenen*, *uitgedolven en moerassige plaatsen*, *die meest niets anders dan biezen, hei en andere wilde ruigte voortbragten*. Het afgegraven zand was nodig voor de uitbreiding van Amsterdam. Deze wildernis werd vanouds beschouwd als domein van de Hollandse graven, maar de Gooiers, vooral de Hilversummers, rekenden het tot hun gebied. De Staten van Holland hadden daar ook wel rekening mee gehouden, want één van de voorwaarden voor de concessie was, dat men een regeling zou treffen met de inwoners van Gooiland. De onderhandelingen hierover mislukten echter en daarom werd in oktober 1626 van overheidswege een regeling opgelegd.

De Gooiers wensten zich daar niet zo maar bij neer te leggen. Toen men met de voorbereidende werkzaamheden begon, verzetten vooral de Hilversummers zich hevig tegen de uitgifte van gronden, omdat zij die in strijd achtten met de rechten van de Gooiers. In een later stadium werden de ontginningswerken vernield en de arbeiders weggejaagd. Dat kon de centrale Hollandse overheid niet over haar kant laten gaan. In januari 1633 kreeg het dorpsbestuur van Hilversum via de deurwaarder aanzegging dat de verwoeste werken hersteld moesten worden en de werklieden met rust gelaten. De Hilversumse bestuurders beloofden gehoorzaamheid, maar konden deze belofte niet nakomen.

In maart 1633 ging het weer mis: vermomde, gewa-

pende Hilversummers verjoegen de werklieden tot voorbij Ankeveen waarbij zij zelfs op hen schoten, en begingen nog andere daden van geweld. Het gevolg was dat de Staten van Holland op 2 april 1633 een plakkaat uitvaardigden tegen de molestanten waarin met zware straffen werd bedreigd en een premie van driehonderd gulden werd gesteld op het aanbrengen van de schuldigen. Ook dit haalde niets uit en zelfs het aanvoeren van soldaten ter bescherming van de werklieden hielp niet. Eerst in maart 1634 kwam men tot een overeenkomst waarbij wat grondgebied aan de Gooiers werd teruggegeven. Daarmee was de zaak eindelijk gepacificeerd.

De schout in problemen

De Hilversummers hadden zich stevig geweerd voor hun “vermeende” rechten. Door hun eigenmachtig optreden was schout Daniël Hulst echter in grote problemen gekomen. Als vertegenwoordiger van het centrale gezag had hij zich moeten keren tegen de Hilversumse molestanten, zijn eigen dorpsgenoten. Die keerden zich nu, op hun beurt, tegen hem. Het kwam zover dat de beide al genoemde schepenen, Claes Boelhouder en Henrik Harmanszoon, op een gegeven moment niet meer met hem wilden samenwerken. Zij beklagden zich bij de baljuw over het gedrag van de schout en eisten dat deze op korte termijn uit zijn ambt zou worden gezet.

Eerste brief van Hooft

Als het zover is gekomen duikt de kwestie op in Hoofts briefwisseling. De eerste brief erover dateert van 27 december 1635 en is gericht aan de beide schepenen Boelhouder en Harmanszoon. Uit deze brief aan zijn *eerzaeme, bezondre goede vrienden*, zoals hij hen betitelt, vernemen we dat de schepenen bij Hooft zowel schriftelijk als mondeling hun beklag hebben gedaan over het gedrag van de schout. Deze klachten hadden ogenschijnlijk niets te maken met de gebeurtenissen in 's-Graveland – daarvoor zou Hooft krachtens zijn ambt zeker niet ontvankelijk zijn geweest –, zij wreven Hulst andere zaken aan: hij zou personen hebben belasterd, hij zou door zijn emotioneel optreden een rechtszitting hebben *getroubleert oft gesteurd* en hij zou hebben gezegd dat de beide schepenen in rechte zijn tegenstanders waren. Hooft reageert zowel voorzichtig als resoluut op

deze beschuldigingen. Hij schrijft dat de personen die door de schout zijn belasterd daarover een officiële aanklacht kunnen indienen. Vervolgens deelt hij mee dat hij de schout heeft berispt over diens optreden tijdens de genoemde rechtszitting. Ten aanzien van de derde beschuldiging wil hij een getuigenverslag hebben van wat er zich precies heeft afgespeeld. Eerst als deze beschuldiging zou worden bewezen en de schout veroordeeld, zou Hooft bereid zijn hem uit zijn ambt te ontsetten. Blijkbaar hebben de schepenen gedreigd hun ambt neer te leggen, want hij draagt hun en passant op hun functie te blijven uitoefenen overeenkomstig de eed die zij hebben afgelegd.

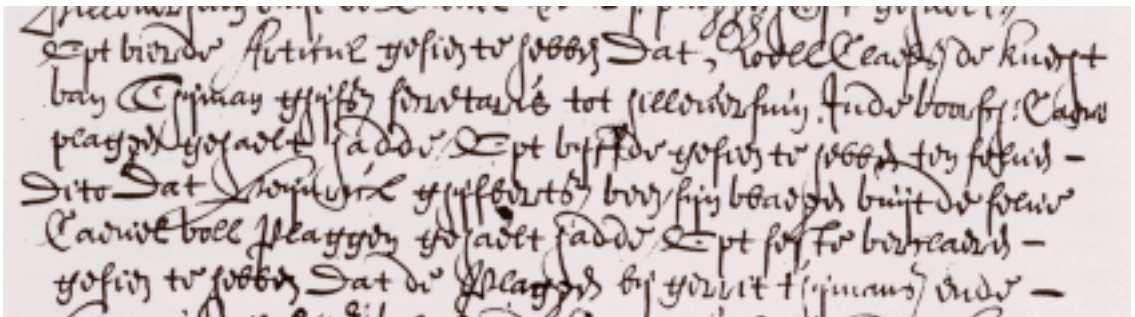
Hooft schrijft aan de Rekenkamer

De kwestie komt vervolgens aan de orde in een brief van Hooft van 9 januari 1636 aan de Rekenkamer in Den Haag. Daaruit blijkt dat de schepenen niet stil hebben gezeten en inmiddels bij rekest aan de Rekenkamer het ontslag van de schout hebben verzocht. De heren van de Rekenkamer hebben daarop het oordeel van de baljuw over de zaak gevraagd.

Hooft ziet geen redenen voor ontslag van de schout en hij motiveert dat als volgt: Daniël Hulst is al bijna negen jaar schout en heeft zich in die tijd zeer verdienstelijk gemaakt voor het algemeen belang. Zo heeft hij eens, met gevaar voor eigen leven, een berucht misdadiger persoonlijk gearresteerd. Er zijn dan ook nooit eerder klachten over hem geweest. De eigenlijke reden dat de schepenen hem weg willen hebben is, dat hij niet

achter het verzet van de Hilversummers tegen de ontginning van 's-Graveland heeft gestaan. Bovendien veronderstelt hij persoonlijke rancune bij de schepenen. Hooft vindt wel dat de uitlatingen die de schout ten laste worden gelegd deze niet passen, maar hij kan zich diens gedrag wel voorstellen. Het lijkt hem moeilijk iemand te vinden, die zich anders zou hebben gedragen als hij op dezelfde manier door de bevolking was getergd en getreiterd als men Hulst heeft gedaan. Hooft attendeert er verder op dat in de twee andere beschuldigingen die schriftelijk tegen de schout zijn ingebracht, slechts de genoemde schepenen als getuigen worden opgevoerd. Hij is ervan overtuigd dat het de schepenen om iets heel anders te doen is, namelijk om een opvolger van Hulst te krijgen die naar hun eigen pijpen zal dansen. Hij wijst er dan ook op dat als de Rekenkamer op het verzoek tot ontslag van de schout ingaat, de Hilversumse schepenen zijn opvolgers voortaan aan de leiband zullen hebben. Hooft adviseert daarom de schout in zijn ambt te handhaven en deze er met een berisping af te laten komen. Mochten de heren van de Rekenkamer echter anders beslissen en een nieuwe schout willen benoemen, dan verzoekt hij hun om zich te haasten, omdat op 1 februari de nieuwe schepenen worden gekozen die door de schout moeten worden ingezworen.

Op dezelfde dag schrijft Hooft ook een briefje aan schout Hulst met het advies de Rekenkamer ervan te verwittigen dat hij zich de boosheid van de twee schepenen op de hals heeft gehaald door zijn optreden te-

Een fragment uit getuigenverklaringen d.d. 12 januari 1636 van een viertal Hilversummers tegenover schepenen van Ankeveen. Zij verklaren dat zij een aantal met name genoemde ingezetenen van Hilversum in het najaar van 1635 in 's-Graveland bezig hebben gezien met het illegaal plaggen steken en meenemen. Zelfs de bestuurders van Hilversum lijken niet vrijuit te gaan, getuige het fragment. In transcriptie: Opt vierde Articul gesien te hebben dat Roell Claesen de knecht van Thijman Ghijssen secretaris tot Hilversum inde voorgescreven Caevel plaggen gehaelt hadde, Opt vijffde gesien te hebben ten selven dito dat Hejnrick Ghijsbertsen Veen sijn waegen vuijt deselve Caevel vull plaggen gehaelt hadde, enz. (Bron en transcriptie: Streekarchief Gooi en Vechtstreek, archieven van de polder 's-Graveland, inv.nr. 157)

gen de excessen in 's-Graveland. Ook lijkt het hem raadzaam de Haagse heren erop te wijzen dat zijn tegenstanders proberen zijn ontslag te bewerkstelligen voor zij zelf op 1 februari moeten aftreden.

Beslissing Rekenkamer

Uit de verdere correspondentie valt af te leiden dat de schout en de beide schepenen gehoord zijn voor een commissie uit de Rekenkamer en dat dit college daarna snel een beslissing heeft genomen. In een brief van 19 januari stelt Hooft Daniël Hulst ervan op de hoogte dat hij in zijn ambt wordt gehandhaafd. Hij krijgt wel een ernstige reprimande. Voortaan heeft hij er maar voor te zorgen dat hij geen aanleiding meer geeft voor klachten over hem. Ook de beide schepenen krijgen dezelfde dag een schrijven van hem waarin hun de Haagse beslissing wordt meegedeeld. Zij krijgen bovendien de opdracht vanaf nu weer met de schout samen te werken.

De aftredende schepenen liggen dwars

Wie nu zou denken dat de zaak daarmee is afgedaan, komt bedrogen uit. De schepenen hebben zich blijkbaar opnieuw recalcitrant opgesteld en elke samenwerking met Hulst geweigerd. Dit had tot gevolg dat de schout op 1 februari niet in staat was hun opvolgers te beëdigen, omdat de aftredende schepenen daarbij aanwezig behoorden te zijn. De consequentie van hun houding was dat Hooft op 5 februari 1636 de Hilversumse schout een schriftelijke volmacht gaf om de nieuwe ambtsdragers te beëdigen ten overstaan van twee schepenen van Naarden.

Hooft richt zich opnieuw tot de Rekenkamer

Op 10 februari richt Hooft zich met een uitvoerig ambtelijk schrijven opnieuw tot de Rekenkamer. Hij zet uiteen wat er zich allemaal heeft afgespeeld in Hilversum. De schout heeft uit een aantal door Hooft genomineerde kandidaten een geheel nieuw college van vijf schepenen gekozen. Deze gang van zaken had Hoofts instemming, maar week wel af van de bestuurlijke traditie, die voorschreef dat er kandidaten werden gezocht die al eerder in de schepenbank hadden gezeten. Van dit nieuwe college heeft niemand ooit eerder deze functie vervuld. Hooft legt uit waarom hij zo heeft gehandeld. Er moest in Hilversum schoon schip worden gemaakt, want alle andere mogelijke kandidaten be-

Pieter Corneliszoon Hooft (1581-1647). Fragment van een gravure van J. Houbraken uit 1738, naar een tekening door J.M. Quinkhard van het schilderij van M. van Mierevelt uit 1629. Hooft is op deze gravure omstreeks achtenveertig jaar. (part. coll.)

hoorden op de een of andere manier tot de factie van de aftredende Boelhouder en Harmanszoon.

Wel is er nog een probleem ontstaan toen bleek dat één van de genomineerden, Lambert Keessen, niet in aanmerking kon komen, omdat hij verwant was aan één van de andere kandidaten, iets wat wettelijk niet mocht. De schout heeft het toen aan de aftredende schepenen overgelaten om zelf iemand voor te dragen. Zij stelden vervolgens Jacob Rijxzoon kandidaat, een dorpsgenoot die de functie al eens eerder had vervuld. Deze kandidaat was ook acceptabel voor schout Hulst. Over de nieuw verkozen schepenen schrijft Hooft dat zij goed zijn gekwalificeerd, omdat zij kunnen worden gerekend tot de *wetendste en rijkste hunner gebujren* [dorpsgenoten]. Hoewel zij, op Jacob Rijxzoon na, zelf geen bestuurlijke ervaring hebben, kunnen zij profiteren van een ervaren secretaris [Thymen Gerbrechtsen H.D.], een ervaren buurmeester en van de kennis en ervaring van een viertal door hen te kiezen raden. Bovendien is van twee van hen de vader verschillende keren buurmeester geweest.

Toen de nieuwe ambtsdragers moesten worden inge-

Wy Buer-meesteren/Sche-
penen/ ende gesamentlijke Ghebue-
ren van Hilversom in Goylant/ghesien/gelesen/
ende hoozen lesen hebbende/ de acte van Infirmatie ende be-
velen/ aen ons op den 29. Januarij lesleden gedaen/ ende in
onsen voorszeyden Doopse ghepubliceert by den Deurwaert-
der Van Dalen, upt crachte vande authorisatie den vooznoenden Deur-
waerder gegeven/ by den Advocaet fiscal van Hollandt/ M^r. Nicolaes van
Kinschoot, in achtervolgh vande resolutie vande Edele Mog: Secommit-
teerde Raden van Staten van Hollandt ende West-Bysslant/ van date den
21. des selver Maent/ verclaren by desen onsen Brieve/ dat wy naer bes-
scheiden/ met den anderen ende met onsen gewoene Bueren daer over ghe-
houdene conferentien ende buyt-spraecke/ aengenomen hebben ende beloof-
nemen aen ende beloven by desen: De voorszeyden resolutie van haere
Ed: Mog: te sullen naercomen / ende dat wy dien volgende de afgetwopen
wercken vande Impetranten van't Oetrop vande Goyse Dullinge en Wel-
den/wederomme sullen maken ende stellen in state gelijk die waren vooz de
eerste demolitie/ daer van ghedaen in Martie 1627. ende dat wy jar werck
sullen comen nu Maendagh toecomende/ zijnde den sevendien deser Maent
Februarij / ende daer niet upt scheyden vooz dat het voorszeyden werck
effectuelijk sal wesen volroeken/ ende dat wy vooz het toecomende ons sul-
len ghedragen met behooylijke obediencie / omme het voorszeyden Oetrop
vande Groot Mog: Heeren Staten van Hollandt ende West-Bysslande
effect te laten sojteren / ende d'Impetranten rustelijck ende vriedelijck genie-
ten/ende niemant/mede niet de Inghesetenen van Hilversom voorsz / sullen
verbiden ofte verhinderen de aenmeninghe vande wercken by de Impet-
tranten te doen maecken. Des ten oozconde soo hebben wy Buij-meeste-
ren ende Schepenen ondergheschreven desen onderteckent / op den seften
Februarij 1633.

Ende was onderteckent/

Ian Geritsen, Louris Lambertsen,
Claes Claessen Boelhouder, Gerrit Lambertsen Haen,

Ende my present/

Thymen Gerbrechtsen, Secretaris tot Hilversom.

zwoeren, gingen de zaken weer mis. Boelhouder en Harmanszoon weigerden, ondanks de wettelijke verplichting hiertoe, de schout bij de plechtigheid te assisteren. Dit is des te opmerkelijker omdat zij zelf één van de kandidaten voorgedragen hadden. Daarmee was voor Hooft de maat vol. Hij machtigde de schout om de hulp in te roepen van twee schepenen van Naarden, zodat er ingezworen kon worden.

Nog meer obstructie

Het blijkt echter dat Claes Boelhouder en Henrik Harmanszoon niet het hoofd in de schoot hebben gelegd,

maar gewoon obstructie zijn blijven plegen. Zij hebben namelijk de verkozen schepenen bij Claes Boelhouder thuis zodanig onder druk gezet en geïntimideerd, dat de nieuw gekozen ambtsdragers hun ambtseed niet hebben durven of willen afleggen. Bovendien hebben de recalcitrante aftredende schepenen de bevolking in-tussen zodanig opgehitst dat een groot deel van de Hilversummers zich tegen de schout en zijn verkozen schepenen heeft gekeerd.

Hooft ziet twee oorzaken voor de tegenwerking van de schout: Daniël Hulst is geen autochtone Hilversummer, al is hij wel met een Hilversumse getrouwd – vreemde-

De Verklaring d.d. 6 februari 1633 van Buurmeesters, Schepenen en ingezetenen van Hilversum waarin zij beloven dat zij de Resolutie van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland van 21 januari 1633 zullen nakomen, de verwoeste ontginningswerken in 's-Graveland herstellen en de ontginningswerkzaamheden voortaan niet meer hinderen.
N.B. Tot de ondertekenaars behoort Claes Claeszoon Boelhouder. (bron: Streekarchief Gooi en Vechtstreek, archieven polder 's-Graveland, inv.nr. 155)

Aen schepenen ~~van~~ Hilfersom.
Eerwaerde goede vrienden,
Op boden heb ik ontfangen van de Ed. Mo. H. H. van de Rokke,
der graeflykheit van Holland, een' missive, meldende dat geen
^{in laemere, den} aldaer tinnen ~~aan~~ schout ende in l. gadeputteerden is gepass
gepasseert; ende hoe hieme Ed. Mo. verstaen, dat jke den
zelven schout in zyn ampt hebbe te mainteneren, ende dat
ghy u l. nevens hem zittende hebben te continueren in d' admi-
nistratie der justitie als voor desen. ~~Maer~~ over deze is
dienende, om u l. te lasten van Hooghe der Hooghe Overigheit
ende graeflykheit van Holland, dat ghy ~~en~~ onder eenighe we-
derotribbeling, u l. daer nae zegelert, ende u l. sijt te quijten
in l. waernamen van u l. ampt, nevens den ~~stol~~, in conformiteyt
van den oedt daer op gedaen by u l. ~~Der zyt~~ in geenen gebreke
ende gode bidden. ~~ijst~~ ~~Amsterdam~~, Amsterdam, 19 Jan 1636.
u l. goede vriende P. Q. Hooft.

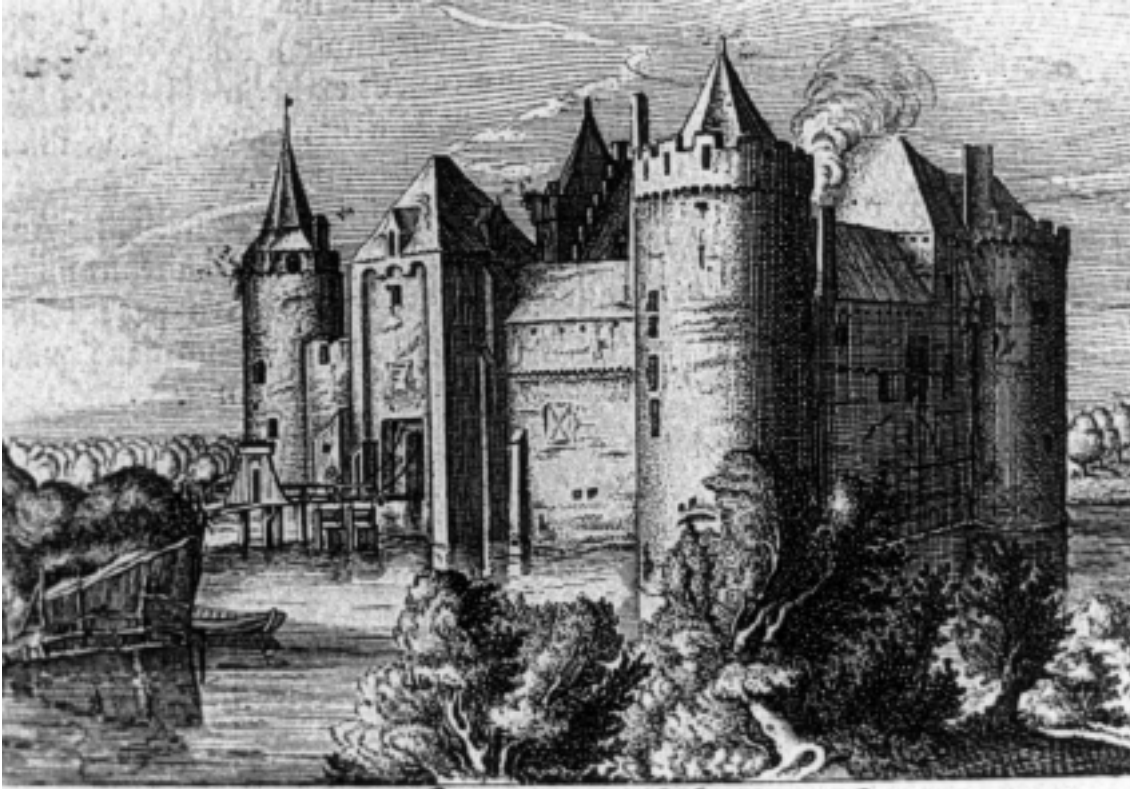
Eigenhandig afschrift van de brief van Hooft d.d. 19 januari 1636 aan de Hilversumse schepenen, waarin hij hen op de hoogte stelt van de beslissing van de Rekenkamer inzake het handhaven van Hulst als schout. Zij krijgen de opdracht weer met Daniël Hulst samen te werken. (coll. Universiteitsbibliotheek, Amsterdam)

lingenhaat is blijkaar van alle tijden – en hij heeft de Hilversummers tegen zich in het harnas gejaagd door, als vertegenwoordiger van het gewestelijk gezag, op te komen voor de rechten van de ontginners van 's-Graveland. Hooft laat het aan het oordeel van de Rekenkamer over om vast te stellen in hoeverre hier sprake is van kwaadwilligheid van de kant van de aftredende schepenen, maar hij acht het wel raadzaam om geen wijzigingen of uitstel meer te accepteren. Het nieuwe college moet ingezworen worden. De baljuw vraagt zich daarnaast af of er van de zijde van de gewestelijke overheid niet een strenge reprimande moet worden uitgedeeld aan Claes Boelhouder en Henrik Harmanszoon.

Afwikkeling

De kwestie heeft blijkaar nog enkele weken doorsudderd, want in Den Haag had men geen haast. Pas op 1 maart 1636 stelt Hooft de Hilversumse schout ervan in kennis dat de Rekenkamer akkoord is gegaan

met de door hem verkozen schepenen. Hij stuurt een door de Rekenkamer getekende “apostille”, een beschikking, mee en geeft Hulst de opdracht daarnaar te handelen en hem te verwittighen van [zijn] wedervaeren. Nog één keer komt Hooft op de zaak terug. In een briefje van 28 april 1636 aan Nicolaes van Kinschot, de advocaat-fiscaal van het Hof van Holland, vraagt hij zich af of het niet raadzaam zou zijn de geenen die de keure [keuze] der nieuwe schepenen in Hilfersom, ende de loop der Justitie aldaer zoo wederspannighlijk [...] verachtter [belemmerd] hebben alsnog te bestraffen, zodat zoiets in de toekomst niet weer zou voorkomen. Hieruit valt te concluderen dat de zaak intussen tot een goed einde was gebracht en dat het nieuwe schepencollege uiteindelijk toch was beëdigd en aan het werk gegaan. Voor Hooft was daarmee de kous blijkaar niet af. De baljuw van Gooiland had de voortdurende obstructie van de aftredende Hilversumse schepenen hoog opgenomen en ervaren als een ernstige aantasting van het centrale ge-

Het Huys te Muyden, de ambtswoning van de baljuw van Gooiland. P.C. Hooft verbleef hier 's zomers met zijn gezin, de winter bracht hij door in zijn stadswoning in Amsterdam. De gravure geeft een beeld van het kasteel in 1617. Graveur was w.s. Claes Jansz. Visscher. (coll. Goois Museum)

zag. Zoiets mocht in zijn ogen niet onbestraft blijven, want dan was het hek van de dam. Of het ook tot een bestraffing is gekomen, is echter niet bekend.

Slot

In een momentopname uit de Hilversumse historie zijn we getuige geweest van verwickelingen en felle tegenstellingen in de Hilversumse dorpspolitiek van meer dan drie eeuwen geleden. Dankzij het "archieef" van Pieter Corneliszoon Hooft hebben we een drietal zeventiende-eeuwse Hilversummers voor een korte tijd uit de schaduwen van het verleden zien treden: Daniël Hulst, Claes Boelhouder en Henrik Harmanszoon, drie ongemakkelijke heren. Zij hebben geen andere sporen nagelaten in de geschiedenis van Hilversum. Toen de "normale" verhoudingen binnen de dorpspolitiek waren hersteld, zijn zij weer in de nevelen der historie verdwenen.

Noot

- * Deze bijdrage is een bewerking van mijn artikel 'Een lastige schout en weerbarstige schepenen. Verstoorde "betrekkings" in de zeventiende-eeuwse Hilversumse dorpspolitiek'. In: Ronny Boogaart & Jan Noordegraaf (red.), *Nauwe betrekkingen. Voor Theo Janssen bij zijn vijftigste verjaardag*. Amsterdam, 1994; pag. 61-71.

Bronnen

- P.C. Hooft, *De briefwisseling*. Uitgegeven door H.W. van Tricht. [...]. Deel I. 1599-1630. Culemborg, 1976.
- P.C. Hooft, *De briefwisseling*. Uitgegeven door H.W. van Tricht. [...]. Deel II. 1630-1637. Culemborg, 1977.
- P. Leendertz Jr., *Uit den Muiderkring*. Haarlem, 1935.
- P.J. van Ravesteijn, Jan Boerhout en C.L. Heek (red.), *Gedenboek Hilversum 1424-1924*. Uitgegeven bij gelegenheid van het vijftiendjarig bestaan als zelfstandige gemeente. Hilversum, 1924.
- H.W. van Tricht, *Het leven van P.C. Hooft*. 's-Gravenhage, 1980.
- A.C.J. de Vrankrijker, *Geschiedenis van Gooiland. Tweede deel: nieuwe geschiedenis*. Amsterdam, 1940.